

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@gov.fi

Viite: Lausuntopyyntö luonnonsuojeluasetuksesta VN/1660/2023

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen luonnonsuojeluyksikön lausunto luonnonsuojeluasetuksen luonnoksesta

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus kiittää ympäristöministeriöstä lausuntopyynnöstä ja lausuu luonnonsuojeluasetuksen luonnoksesta seuraavasti.

Suojellut luontotyypit

Asetusluonnoksen 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa on kuvattu hiekkarantoja. Hiekkarantojen tulee luonnoksen mukaan olla "luonnontilaisia tai lähes luonnontilaisia" ja -"Suojeltuun hiekkarantaan voi sisältyä myös umpeenkasvaneita osia, joiden luontoarvot voidaan palauttaa hoitotoimin." Perustelumuihistion mukaan "Määrittelyillä tavoiteltaisiin toiminnallisia ekologisia kokonaisuuksia, joissa esiintymään rajattaisiin myös luonnontilaisesti kehittyvät tai ennallistamiskelpoiset osat luontotyyppin välittömästä lähiympäristöstä." Asetukseen voisi sisällyttää laveammin kunnostustarvetta aiheuttavien muutoksien alueita suojelurajaukseen sisällytettäväksi. Eli muotoilu voisi olla: "Suojeltuun hiekkarantaan voi sisältyä muuttuneita osia, joiden luonnontilaa on mahdollista parantaa hoitotoimin."

Edellä mainitussa kohdassa voisi olla perusteltua korvata käsite "tai lähes luonnontilaisia" selkeyden vuoksi laissa olevalla muotoilulla "luonnontilaiseen verrattavaa".

Edellä mainitussa kohdassa todetaan myös: "Tässä tarkoitetun hiekkarannan ominaispiirteitä ei ole rakentamisella taikka täyttämisen tai tasoittamistoimenpiteillä merkittävästi muutettu eivätkä ne ole ihmisen aiheuttaman kulumisen takia kasvittomia." Asetuksessa mainitut ominaispiirteet ovat maa-aines ja niukka kasvillisuus. Hiekkarannat ovat luonnostaan hyvin dynaaminen luontotyyppi (ominaispiirre), eikä kohteen tasaaaminen tai täyttäminen todennäköisesti muuta pysyvästi kohteen luonnontilaa, vaan se palautuu itsestään ympäristön luonnonprosessien

(tuuli, jäät, vedenkorkeuden vaihtelu ja aallokko). Saman voi todeta kulumisen aiheuttamasta kasvittomuudesta. Hiekkarannoille erikoistunut pioneerilajisto on erityisen hyvää kolonisoimaan, ja sen vuoksi kasvillisuuden voidaan olettaa palaavan hiekkarannalle häiriön päätyttyä, joten ei ole syytä katsoa hiekkarannan merkittävästi heikentyneen, vaikka siltä ei juuri tietyllä tarkasteluhetkellä tavattaisi tyyppilajistoa. Ainoastaan rakentaminen voi "pysyvästi" pilata hiekkarannan, joten muotoilun olisi syytä olla seuraavanlainen: "Tässä tarkoitetun hiekkarannan ominaispiirteitä ei ole rakentamisella pysyvästi muutettu."

Asetusluonnoksen 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa on kuvattu jalopuumetsiköitä. Miten Hovioikeudenmetsän (Vaasa) pohjoinen lehtoalue suhtaisi tähän? Alueelle on luontaisesti tullut runsaasti erilaisia jalopuuntaimia, mutta siemenet ovat (ainakin aikoinaan) tulleet istutetuista puista.

Asetusluonnoksen 5 §:n 1 momentin 5 kohdassa on kuvattu merenrantaniittyjä. Kohdan mukaan "rantaniittykokonaisuuteen voi sisältyä umpeenkasvanutta, korkeakasvuista niittyä, mikäli rajauksesta muodostuu siten toimivampi ja hoidon järjestämisen kannalta parempi kokonaisuus". Epäselväksi jää, tarkoitetaanko tässä lähinnä ruovikoituneita alueita vai myös pensoittuneita tai jopa metsittyneitä alueita. Miten maankohoamisrannikon primäärisuknessiovaiheiden luonnontilaiset metsät suhteutuvat tähän niiltä osin, kun aiemmasta laidunnuksesta puustossa merkkejä nähtävillä? Puustoiset osat ovat osa ekologista kokonaisuutta, joten voiko ne rajata mukaan samalla periaatteella?

Asetusluonnoksen 5 § 1 momentin 7 kohdassa on kuvattu kedot. Kalliokedot puuttuvat ketotyypeistä. Kalliokedoista tulisi määritellä myös se, miten iso kallion osuus saa olla itse kedosta. Kohdassa jää myös epäselväksi, kuuluvatko uuselinympäristöjen kedot kohdan määritelmään.

Edellä mainitussa kohdassa todetaan, että "Ketokokonaisuuteen voi sisältyä korkeakasvuisemmaksi muuttunutta niittyä, joka voidaan hoitotoimin palauttaa kedoksi." Tämä voi kuitenkin olla vaikeaa arvioida.

Kohtaan esitetään lisättäväksi mahdollisuus rajata ketojen läheisyydessä olevia alueita, jos se on kedon säilymisen kannalta välttämätöntä, esimerkiksi lisäämällä kohtaan seuraava virke: "muita niittytyyppejä ketojen välittömässä läheisyydessä voidaan myös rajata, mikäli se on välttämätöntä kedon säilymisen kannalta".

Asetusluonnoksen 5 §:n 1 momentin 8 kohdassa on kuvattu rannikon metsäiset dyynit. Kohtaa ehdotetaan täsmennettäväksi seuraavasti: - "Rannikon metsäiset dyynit ovat *Itämeren rannikolla ja saaristossa* merenrannikon avoimeen dyynisuknessiosarjaan yhteydessä olevia harvapuustoisia, variksenmarjadyynejä muistuttavia muodostumia, joille hiekan kasaantumista ei enää tapahdu." Tiukasti suojeltuja luontotyyppisiä koskevassa 6 §:ssä dyyneissä on saaristo sisällytetty, ja niin tulisi tehdä myös tässä. Kohdassa voisi olla myös maininta siitä, että alueet ovat

voineet olla laidunnuksessa. Laidunnus on estänyt sen, että dyynit ovat muuttuneet metsiksi. Lisäksi kohdassa jää epäselväksi, koskeeko kohta metsäisten dyynien yhteydessä olevia deflaatiokenttiä.

Asetusluonnoksen 5 §:n 1 momentin 10 kohdassa kuvataan harjumetsien valorinteet. Kohdassa on epäselvää, huomioidaanko näissä koko geologinen harjumuodostuma kokonaisuutena vai pelkästään siihen osana kuuluvat paisterinteet. Lisäksi aikaisemmillä, maltillisilla metsänhoitotoimilla on voinut olla edustavia vaikutuksia aukkoisuutta lisäämällä

Asetusluonnoksen 5 §:n 1 momentin 12 kohtaa esitetään täsmennettäväksi koskemaan fladojen lisäksi myös *kluuveja*: "Näkinpartaispohjia esiintyy koko Suomen rannikon suojaisilla paikoilla kuten merenlahdissa, osana fladoja ja *kluuveja* ja ruovikoiden aukkopajoissa. Luontotyyppi kärsii herkästi ruoppauksista, veneliikenteestä ja rehevöitymisestä. Merenlahdissa ja ruovikoiden aukkopajoissa tulee esiintymän rajaukseen sisällyttää lähekkäiset luontotyyppilajit välialueineen. Fladojen ja *kluuvien* osalta tarkoituksenmukaista on rajata koko alue."

Asetusluonnoksen 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa kuvataan rannikon avoimia dyynejä. Kohtaa tulisi täsmentää siten, että osa dyyneistä on säilynyt avoimena laidunnuksen avulla.

Toistuvasti samaa pesää käyttävät lintulajit

Luonnonsuojelulain 70 §:n 3 momentin mukaan 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu pesän vahingoittaminen on kiellettyä lisääntymiskauden ulkopuolella vain, jos kyse on eläimen tekemästä pesästä, jota se käyttää toistuvasti. Luonnonsuojeluasetuksen 11 §:ssä säädettäisiin toistuvasti samaa pesää käyttävistä eläinlajeista. Asetusluonnoksessa luonnonsuojelulain 70 §:n 3 momentissa tarkoitettut eläinlajit, jotka toistuvasti käyttävät samaa pesää, ovat harmaahaikara, kaakkuri, kiljukotka, kunin-gaskalastaja, kurki, kyhmyjoutsen, laulujoutsen, maakotka, merikotka, merimetso, mustavaris, piekana, pikkukiljukotka, tunturihaukka, törmäpääsky ja uuttukyyhky.

ELY-keskus toteaa, että asetusluonnoksen mukainen tyhjentävä listaus toistuvasti samaa pesää käyttävistä eläinlajeista on lähtökohtaisesti ongelmallinen. Saman pesän määrittely voi joidenkin lajien kohdalla olla hankalaa, koska esimerkiksi joutsenlajien ja kurjen pesät käytännössä usein tuhoutuvat talven aikana, jolloin nämä lajit eivät tarkasti ottaen pesi täsmälleen samassa pesässä toistuvasti. Pesän voisi asetustekstissä määritellä hieman varsinaista fyysistä rakennelmaa tai vastaavaa laajempaa, jolloin puhuttaisiin enemmänkin pesäpaikasta (paikka, jolla pesä sijaitsee vuodesta toiseen).

Tyhjentävän lajilistauksen ongelmana tunnistamme ensinnäkin lajisisäisen, yksilöiden välisen vaihtelun saman pesän toistuvassa käytössä. Saman lajin jokin yksilö voi käyttää toistuvasti samaa pesää, kun taas lajin toinen yksilö ei käytä. Esimerkiksi hömö- ja töyhtötiainen

voivat tiettävästi toisinaan käyttää samoja pesiä eri vuosina. Toisekseen ongelmana tyhjentävän listauksen laatimisessa voi olla puutteellinen tietopohja, sillä kaikkien lajien pesinnän yksityiskohdat (kuten taipumus saman pesän toistuvaan käyttöön) eivät ole tiedossa. Tämä voi osaltaan johtaa lajien suojelun kannalta epäsuotuisaan lopputulokseen.

Pidämme ongelmallisena myös pesän käytön toistuvuuden määriteltävyyttä. Jotkut lajit voivat käyttää samaa pesää siten, että pesinä on mielleltävissä toistuvaksi, mutta pesinnässä voi olla väli vuosia (esim. suuret petolinnut).

Asetuksen luonnoksessa esitetty listaus on puutteellinen ja osin epälooginen muun luonnonsuojelulainsäädännön kanssa. Varsinais-Suomen ELY-keskus on tilannut selvityksen Suomen ympäristökeskukselta koskien Suomessa pesivien lintulajien pesä- ja pesäpaikkauskollisuutta (Pekka Rusanen, SYKE / LK, 4.10.2017). Selvityksessä on esitelty toimeksiannon mukaisesti ne Suomessa pesivät luonnonsuojelulla rauhoitetut lintulajit, joiden pesäpaikkojen voidaan arvioida olevan suojeltu myös pesimäkauden ulkopuolella, sekä lajien pesimäbiologiaan ja pesäpaikkojen luonteeseen liittyvä perustelu suojelulle. Kyseinen selvitys edustaa parasta saatavilla olevaa tietoa ja sen tulokset tulee huomioida luonnonsuojeluasetusta laadittaessa. Selvityksen mukaisista lajeista luonnonsuojeluasetuksen luonnoksesta puuttuvat mehiläishaukka, haarahaukka, kanahaukka, hiirihaukka, muuttohaukka, sääksi, huuhkaja, lehtopöllö, viirupöllö ja korppi. Naakka ja poronhoitoalueella esiintyvä korppi ovat metsästyslain alaisia lajeja, joten luonnonsuojeluasetus ei koske näitä lajeja. Luonnonsuojeluasetuksen perustelumuiotiossa ei ole esitetty perusteluja sille, miksi asetusluonnoksessa ei ole mainittu edellä mainittuja lajeja. Mikäli selkeitä ja luonnontieteeseen perustuvia perusteluja ei ole, tulee edellä mainitut lajit lisätä luonnonsuojeluasetukseen. Tunnistamme SYKE:n laatimassa listassa joitakin puutteita, kuten haara- ja räystäspääsky. Myös naurulokki voi käyttää toistuvasti samaa pesää, joskin pesärakenteet todennäköisesti häviävät talven myötä. Myös kala- ja lapintiira sekä räyskä pesivät toisinaan kolonioissa, jolloin nekin voivat täyttää samaa pesää toistuvasti käyttävän lajin määrittämisen.

Tämän lausunnon kirjoittamiseen on osallistunut useita luonnonsuojeluyksikön virkamiehiä.

vs. Luonnonsuojeluyksikön päällikkö Vesa-Pekka Simula

Juristi

Teemu Mäkelä